

„Nem súlyed az emberiség!”...

**Album amicorum
Szörényi László LX. születésnapjára**

Főszerkesztő: JANKOVICS József
Felelős szerkesztő: CSÁSZTVAY Tünde
Szerkesztők: CSÖRSZ Rumen István
SZABÓ G. Zoltán

Nyitólap: www.iti.mta.hu/szorenyi60.html

MTA Irodalomtudományi Intézet
Budapest, 2007

ROZSONDAI MARIANNE

Gondolatok egy album amicorum kapcsán

„*Beatus homo qui consequitur sapientiam,
& homo qui provehit intelligentiam*”
(Proverbiorum Cap. 3. versu 13.)^{*}

Szörényi Lacinak, kedves évfolyamtársamnak
(ROZSONDAINÉ KOLAUCH MARIANNE)

Az MTA Könyvtára Kézirattára és Régi Könyvek Gyűjteményének egyik gyöngyszeme ifj. Pápai Páriz Ferenc emlékkönyve, amelyet tulajdonosa másfél évtizedes európai peregrinációjára vitt magával. Az emlékkönyv általános nemzetközi megnevezése *album amicorum* vagy ritkábban *philotheca*. Ezzel rokon értelmű az *onomatophylacium*, amely ifj. Pápai Páriz Ferenc albumának előzéklapján belül tintával van beírva. Az alábbiakban baráti köszöntésül ifj. Pápai Páriz Ferenc album amicorumát tárgyalom, de előbb röviden áttekintem az MTAK Kézirattára és Régi Könyvek Gyűjteményében fellelhető további, megkülönböztetett figyelmet érdemlő album amicorum példányokat is.

Tárgyát tekintve idevág egy Königsbergben 1712-ben megjelent könyv, amelynek címe: *Schediasma critico-literarium de philothecis varioque earundem usu et abusu, vulgo von Stamm-Büchern...* A szerző, Michael Lilienthal latin nyelvű munkájában az emlékkönyveket (anyanyelvén nevezve *Stammbuchokat*) irodalomkritikai szempontból elemezte, típusait és használatát taglalta. Műve elején a *philotheca* szót görögül is közli – η φιλωνθηκη –, s latinul így magyarázza: amicorum repositorium, vagyis a barátok tára (tárháza).

Az emlékkönyvek egy része kézírással beírt lapokból áll. A bejegyzéseket kísérhetik rajzok s – különösen a korábbi évszázadokban – belefestett címerek. Az emlékkönyv azonban sokszor *nyomtatott könyv*, például ún. emblémás könyv. Az embléma olyan jelvény vagy szimbólum, amely viselőjére vagy birtokosára utal, és általában képzőművé-

^{*} Ezt jegyezte be ifj. Pápai Páriz emlékkönyve 85. lapjára Teleki Sándor (1679–1754), aki Teleki Mihálynak (1634–1690), I. Apafi Mihály fő tanácsadójának fia, s a marosvásárhelyi Teleki Tékát alapító Teleki Sámuelnek (1739–1822) apja volt.

szeti alkotás (rajz, metszet), rendszerint szöveggel kísérvé. Az emblemata ilyen jelvények gyűjteménye. A leghíresebb magyar emblémás könyv Zsámboky János (Joannes Sambucus, 1531–1584) költő, filológus, történész és orvos nevéhez fűződik: *Emblemata cum aliquot nummis antiqui operis, Ioannis Sambuci Tirnaviensis Pannonii. Antverpiae, Ch. Plantin 1664.* Az MTA Könyvtárának példánya (RMK, III 172a) korabeli bőrkötésben van, metszése aranyozott és poncolt. Ez a könyv a könyvtárat alapító Teleki József családi könyvtárával került az Akadémiára. A példányt *egyedivé* teszik a belőtt üres lapok és az itt-ott belefestett címerek, s az ezeket kísérő bejegyzések. Zsámboky emblémás könyvének sikerét mutatja, hogy öt kiadást ért meg, s részben vagy egészen, angol, francia és holland nyelvre is lefordították.

Az MTA Könyvtárában az 524.971 jelzeten három egybekötött mű található. Ezek közül az első kettő emblémás könyv. A kötet első darabja: *Epitome emblematum panegyricorum Academiae Altorfinae. Studiosae iuventuti proposita*, Nürnberg, 1602. Ezt Levinus Hulsius a saját költségén először 1597-ben adta ki Nürnbergben, s benne a közeli Altdorf akadémiaja rajzban ábrázolt jutalomérmei láthatók hozzájuk fűzött magyarázó és dicsőítő szöveggel. A műnek ez a második kiadása, s ebben a példányban belőtt, vagyis a nyomtatott oldalak közé kötött üres lapok vannak. Ezekon kézírásos emléksorok olvashatók, többnyire altdorfi diákoktól. A könyv második darabja Nicolaus Taurellus, *Emblemata physico-ethica, hoc est, naturae morum moderatricis picta praecepta*, Noribergae, 1595, Paulus Kaufmann műve. Ez a szintén Nürnbergben, az előzőnél kicsit korábban megjelent mű nemcsak egy-egy fogalom jelképes ábrázolását mutatja, hanem személyekhez köthető címeres képeket is tartalmaz latin versek kíséretében. Ezen oldalakkal szemben, eleve a könyvbe betervezett, díszes kerettel nyomtatott üres oldalak láthatók. Ezekre írták be az emléksorokat a kedvelt tanulóársak és tanárok. A 12–13. lapokon például a címer fölött nyomtatva és a kézírásos bejegyzés alatt is ugyanaz a családnév, Gugel szerepel. Az 52. és a 126. lapon az igen kedvelt mottó – Non est mortale quod opto – ismétlődik, melyet Fáy Sámuel is beírt Pápai Páriz Ferenc emlékkönyvébe. Ez is emlékkönyv tehát, az album amicorum egy másik típusa. – A könyv később gróf Batthyány Tódor tulajdonába került, s a Batthyányak könyvtárával jutott az MTA Könyvtárába. – Akár az emblémás lap margójára is beírhatott a felkért tanár, diák vagy jóbarát, kapcsolatba hozva bejegyzését – „In vino veritas” – például a Prudentiát ábrázoló képpel, ellene mondva a Prudentia kép szövegének: „Prudentes vino abstinent.”

A németalföldi Gentből származó Levinus Hulsius geográfusként szerzett magának nevet, egyébként Nürnbergben a francia nyelv tanára volt. Magyar vonatkozású műve: *Chronologia Pannoniae, Eine kurtze Beschreibung des Königreichs Ungern*, Nürnberg, 1595. E művét a következő két évben kétszer egymás után kiadták. Hulsius járt Magyarországon is. – A mömpelgardi Nicolaus Taurellus bölcsészeti és orvosi tanulmányokat folytatott, s az altdorfi egyetemen a medicina professzoraként tevékenykedett.

A maga korában híres jogász, Andrea Alciato nevét mára leginkább *Emblemata* című könyve tartotta fenn. Alciato műve az MTA Könyvtára Kézíráttára és Régi Könyvek Gyűj-

teményében több kiadásban is megvan. Kettő a nyomtatvánnyal egykorú, 16. század közepi, aranyozott, francia reneszánsz bőrkötésben található. A Lyonban 1551-ben megjelent példányban (jelzete: 542.344) a könyv elején és végén lévő üres lapokon láthatók rövid emléksorok. A másikban (542.328) – kiadták Lyonban 1566-ban – üresen maradtak a közbe kötött, belőtt lapok. Gyanítható, hogy e példányt a nyomda köttette be, s eleve azzal a céllal árulták, hogy így albumként használják majd. Ez is e szokás divatját igazolja, amely több évszázadon keresztül élt. – Érdeemes megemlíteni, hogy ifj. Pápai Páriz Ferenc emlékkönyve 355. oldalára Alciato – láthatóan közismert – emblémás könyvéből vett idézetet írt be Patai János 1713. augusztus 22-én Halléban.

Ifj. Pápai Páriz Ferenc albuma

Az MTA Könyvtára Kézirattára és Régi Könyvek Gyűjteménye Tört. Napló kis 8-rét 6 jelzet alatt őrzi ifj. Pápai Páriz Ferenc peregrinációs emlékkönyvét. Latin, görög, héber, arab, szír, angol, német, francia, olasz és provanszál nyelvű bejegyzések vannak benne. Ifj. Pápai Páriz Ferenc 1711–1726 között vitte magával az albumot Kolozsvártól Oxfordig, midőn bejárta a protestáns Európa egyetemait, és tanáraitól, neves tudósoktól, tanulóársaitól kérte emléksorok bejegyzését. Pápai Páriz útközben egy másik feladatot is kapott: pénzt kellett gyűjtenie külföldön a török-tatár dúlás alkalmával elpusztított Gyulafehérvári Bethlen-kollégium (1658), illetve az időközben Nagyenyedre átmenekített és a labanc betöréskor (1704 és 1707) ismételtelen felégetett kollégium újjáépítésére. Pápai Páriz albumában nincsenek rajzok és címerek, de bejegyzései sokfélék, gazdagok, tanulságosak és sok esetben forrásértékűek.

Apja, az enyedi kollégium professzora, idősebb Pápai Páriz Ferenc svájci és német egyetemeken tanult, s szerzett orvosi diplomát. Ő volt mindkét Apafi Mihály erdélyi fejedelem házi orvosa. Legismertebb műve ma is használatos vaskos latin kéziszótára. Idősebb Pápai Páriz Ferenc az album 447. lapjára írt be útra készülő fiának latinul, görögül, olaszul és provanszál nyelven, de magyarul ő sem. – 1711. szeptember 23-án, az elsők között jegyezte be az ekkor már Bécsben élő II. Apafi Mihály az érvényességét ma sem vesztett mondást: *Omnia perficies constante labore, nec ullum / Difficile est illi, qui bene pergat opus.* – A magyar hely- és családneveken kívül egy szó sincs magyarul az albumban. Már önmagában a magyar személyek vizsgálata is fontos a hazai tudománytörténet szempontjából, bár nem mindig könnyű eldönteni, hogy ki a magyar, ki milyen nemzetiségű. Például a soproni Georg Sigmund Liebezeit vagy a szebeni származású, s később Angliában gyökeret eresztett Tobias Stranover magyar-e? Magukat hungarusnak vallották, a közös nyelv a latin volt, miként a tanult emberek közt – nemzetiségre való tekintet nélkül – az egész magyar királyságban. Hasonlóan van ez több svájci és német tudóssal, vagy menekülni kényszerülő hugenotta franciával, akik a Németalföldön tanítottak, lelkészkedtek vagy lettek neves orvosok, de leszármazottaik már flamanddá vagy

vallonná váltak. A porosz Wilke is Angliát választotta hazájának, nevét is angolosra formálta: David Wilkins néven szerepel az albumban. Európa már akkor egységes volt bizonyos tekintetben (például iskolázás), s otthont nyújtott az európai országok polgárainak. Az iskolát végzett emberek mind tudtak latinul, sőt még a kézműves szakmát tanuló, s külföldre induló, „valcoló” legények is bizonyos fokig.

Pápai Páriz emlékkönyve 9. lapján Bethlen Miklós bejegyzése: *Per multas afflictiones oportet nos ingredi in Regnum Dei.* (Act. 14. 22.). A némi eltéréssel idézett bibliai szöveg szoros párhuzamban áll az ajánlás szövegével: „...sok nyomorúságon keresztül kell bejutnunk az Isten országába – ezt önmagán napról napra megtapasztalva, nagy világi tisztességekbe beöltöztetve és azokból kifogyva, írta a hívságos címen grófnak nevezett Bethlen Miklós az Úr születésének 1711., a bejegyző életének 70., – fogságának 8. évében Bécsben szeptember 21-én.” Majd háromszáz év elteltével is megrendülten olvassa az ember ezeket a szavakat, ezt az önvallomást.

A bejegyzések struktúrája

A bejegyzések rendszerint hosszabb-rövidebb idézettel kezdődnek, ezek sok esetben a Bibliából, vagy ismert auktoroktól valók. Emellett rendszerint olvasható egy mottó vagy symbolum is. Az ifj. Pápai Páriz Ferencnek beírt dedikáció olykor sablonos, máskor személyhez szóló, s gyakran megemlíti, különösen az öreg professzorok, id. Pápai Páriz Ferencet is. Több külföldi, a bejegyzéskor már idős professzor személyesen ismerte őt. Egy anonym kivételével mindenki aláírja a nevét, a legtöbb funkciót és titulusait is, olykor csupán kezdőbetűkkel rövidített alakban. Általában szerepel a bejegyzés dátuma (év, hó, nap), és a helye, azaz a város latinos alakban (például: Lugdunum Batavorum = Leiden, Ratisbona = Regensburg, Trajectum Caucorum ad Visurgim = Bremen, Trajectum ad Rhenum = Utrecht, Tigurum Helv. Metrop. = Zürich, vagy Oxon. = Oxford).

Az időszámításról

Európa katolikus országaiban 1582-től tértek át a Gergely-naptár használatára, a protestánsok viszont más-más időben, esetleg jóval később (Svájc egyes területein csak 1812-ben). Magyarországon is részben kitarítottak a régi naptár mellett (veteristák), és a kalendáriumok még évtizedekig feltüntették mind az ó naptár (stilo veteri), mind az új naptár szerinti (stilo novo) napokat. Angliában 1752-ig volt érvényben a Julianus-naptár, és az év nem január 1-jével, hanem március 1-jével kezdődött. Ezért itt gyakran, legalábbis a külföldiek, kettős keltezést írtak, ahogy ifj. Pápai Páriz Ferenc egy levelén is: Londini 14 st. v. / 25 st. n. Xbris 1715 (Xbris = Decembris), emlékkönyvében pedig: 1718/19 Feb. 1. Az emlékkönyv angliai dátumait, ha jelentésük egyértelmű volt, átszámítottuk az új rendszerre.

Statiztika

Nemzeti megoszlás tekintetében 8 magyarországi és 29 erdélyi magyar, 31 német, 15 angol, 14 holland, 12 svájci, 3-3 francia és lengyel, egy dán személy, valamint két ismeretlen, továbbá a posszessorok írtak be az albumba. Nem könnyű, ha foglalkozás szerint próbáljuk áttekinteni az albumban szereplőket. Egy-egy ember ugyanis teológusi, orvosi és tanári vagy lelkészi feladatokat is ellátott párhuzamosan. 19 VDM (= verbi divini minister) azaz lelkész, 17 teológus professzor, 16 teológus hallgató, hat püspök, tíz bölcsész tanár (leginkább nyelvész professzor), négy bölcsészhallgató, tíz főrangú ember és magasabb tisztségviselő, illetve hivatalnok (II. Apafi Mihály és titkára, vagy Bethlen Miklós), öt orvosprofesszor, nyolc orvostanhallgató, három gyakorló orvos, két jogász professzor, három joghallgató, négy természettudós (köztük Newton és Halley), egy festő (Tobias Stranover, Bogdány Jakab veje), két iskolás (az egyik Teleki fiú, Mihály és ifj. Pápai Páriz Ferenc András nevű öccse). Nyolc aláíró nem közölte foglalkozását.

A bejegyzett idézetek közel egy harmada bibliai (46), de nem sokkal marad el ezek mögött a közkincsből merített, szállóige jellegű bejegyzés (41). Jelentős számban vannak képviselve a klasszikus auktoroktól vett idézetek (32). Az összes bejegyzésnek mintegy a tizede saját vers (15). Egyházatyáktól és újabb, a középkortól a 16. század végéig alkotó szerzőtől öt-öt bejegyzés található.

A bejegyzések nyelvét tekintve: mindenki írt, ha más nem, aláírásához kapcsolódóan latinul. Hetvennyolcan csak latinul, huszonöten görögül, öten héberül, két olasz nyelvű és egy-egy angol, arab, provanszál bejegyzés található az albumban, öten több nyelven is írtak emléksorokat, jókívánásokat.

Ifj. Pápai Páriz Ferenc albumának kötése, posszessorai és provenienciája

Az emlékkönyv haránt alakú, mérete: 106 × 158 × 38 mm. Barokk stílusban készült aranyozott, 18. század eleji barna bőrkötésben van. Az elő- és háttáblája azonosan van díszítve. A gerincén látható három mező közül a középsőben FRANC // PARIZ // PAPAÍ // 1707 olvasható. Az album ma 240 lapot tartalmaz.

Az album hátsó röplő előzékének belső oldalára Rettegi György (1718–1786) írt bejegyzést. Rettegi első feleségének, Aczél Saloméának az édesanyja, Diószegi Erzsébet mint özvegy asszony ifj. Pápai Páriz Ferenchez ment férjhez. Ebből a házasságból is születtek gyermekek, de még gyerekkorukban meghaltak. Rettegi – latin nyelvű – bejegyzéséből megtudjuk, hogy „az idők fordultával s előrehaladtával ez a néhai Pápai Páriz Ferenc kedvére, különböző és igen tudós férfiak sok dicséretével telt album Rettegi György birtokába jutott 1762-ben.”

Az album előtáblájának belső oldalára egyszerű ex libris van beragasztva. E szerint az album Fáy János (1773–1833) debreceni szenátor, majd polgármester gyűjteményébe

került. Fáji Fáy János híres gyűjteményét sokan megcsodálták. Nála látta az albumot Kazinczy Ferenc is, aki rokona volt. Édesanyja Klimó Mária Terézia, Klimó György pécsi püspök húga. Képgyűjteménye mellett főleg régi magyar könyvei képviseltek értéket. Nem is egy album volt Fáy birtokában és Kazinczy kezében. Kazinczy több bejegyzést lemásolt magának Pápai Páriz Ferenc albumából. Külön említi Newton, ifj. Apafi Mihályt, Teleki Sándort és Bethlen Miklóst. Fáy János utód nélkül halt meg, unokaöccsét, Fáy Alajost tette meg örökösévé.

Az album elején lévő röplő előzék belső oldalán a tintával írt magyar bejegyzésből értesülünk arról, hogy „Vétegett Horovitz Fülöp antiquariustól 25 frton. o. é. Budapest, 1881. maj. 2.” Ez feltehetően Lindner Ernő alkönyvtáros írása. Az Akadémia Könyvtára Kézirattára növedéknaplójába („Kézirattári szaporodások”) Jakab Elek írta be az 1881-es év első tételeként Pápai Páriz Ferenc albumát mint újabb szerzeményt.

Horovitz Fülöp (1815–1886) orvosi diplomát szerzett, 1849–1851 között kórházban dolgozott. Igazán azonban mindig a könyvek érdekelték. Már 1847-ben antikváriumot szándékozott nyitni, s e szándékában többek között Bajza József, Erdélyi János, Fejér György és Toldy Ferenc támogatta. A Fischer-féle könyvkereskedés vezetője lett, majd 1852-ben megvette az üzletet és fejlesztette. Szakértelme és a régi irodalom forrásainak ismerete miatt nagy tiszteletre tett szert. Könyvraktárát 1884-ben eladták.

Ez az album amicorum digitalizálva, hasonmásban hozzáférhető az interneten az e téma iránt érdeklődő hazai és külföldi nagyközönség számára: <http://ppf.mtak.hu>. Minden lap képe mellett olvasható a bejegyzés betűhív leírása, majd fordítása és a bejegyző életrajza magyar, illetve angol nyelven. Az oldalszámok, a személynevek, a helynevek vagy a dátumok szerint rendezett listákból el lehet jutni az album bármely kívánt helyére. A dátumok időrendje s mellette a városok azonnali áttekintést adnak ifj. Pápai Páriz Ferenc másfél évtizedes útjáról. Az interneten térképek segítik a tájékozódást. A bal felső sarokban résztérkép az adott várossal, a jobb felső sarokban egész Európa korabeli térképe érhető el, amelyen pontokkal van jelölve az összes város, ahol Pápai Páriz Ferenc megfordult, de az éppen keresett város piros ponttal jelenik meg. Az életrajzokat helyenként képek illusztrálják, s a tárgyalt személy legfontosabb művei is föl vannak sorolva, többeknek a címlapját is be lehet hívni. A személyeket azonosította, az életrajzokat írta, s a művek címlapjait válogatta Rozsondai Béla. Az albumba bejegyzett szövegeket átírta, fordította és jegyzetelte Sajó Tamás. A bevezető tanulmány Rozsondai Marianne munkája.

Az album bejegyzőinek hányatott élete, életrajza sokszor döbbenetes képet villant fel a 18. század első negyedéről, a mottókul választott sorok pedig legtöbbször az emberi élet értelmét sűrítik magukba. A canterburyi érseki könyvtár, a Lambeth Palace Library (ez volt Anglia első nyilvános könyvtára) könyvtárosa, a porosz Wilke (Wilkins) például Horatius Carmina 2.10. 13–14 sorait idézte ifj. Pápai Páriznak majdnem szó szerint: *Sperat adversis [infestis] metuit secundis / alteram sortem bene praeparatum / pectus*. Szabó Lőrinc *Örök barátaink* címmel megjelent kötetében ezt a receptet az élet elviselésére így magyaráította:

Jót remél a vészben, a jóban ismét
Fordulattól tart az előrelátó
szív.

Irodalom

- GERGELY Pál, *Pápai Páriz-album a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárában*, Bp., 1961 (A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának kiadványai / Publicationes Bibliothecae Academiae Scientiarum Hungaricae, 21). – Gergely Pál cikke az emlékkönyvbe íróknak mintegy a kétharmadát említi csak meg. Először a magyarokat tárgyalja, aztán a külföldieket, majd visszatér a magyarokra, de semmilyen idő-, betű- vagy egyéb sorrendet nem követ. A bejegyzéseket esetlegesen közli, a latin nyelvűeken kívül pedig egyet sem. A félreolvasott személy- és helyneveket sikerült helyesbíteni.
- JANKOVICS József, *A Pápai Páriz-család angol kapcsolatainak történetéhez: Ifjú Pápai Páriz Ferenc londoni levelei*, Acta Universitatis Szegediensis de Attila József nominatae: Acta historiae litterarum Hungaricarum 12 (1972), 139–154.
- KAZINCZY Ferenc *Eredeti munkái*, 2, *Utazások*, kiad. BAJZA [József] és SCHEDEL [TOLDY Ferenc], Buda, 1839, 43–44.
- KLOSE, Wolfgang, *Stammbücher des 16. Jahrhunderts*, Wiesbaden, 1989; FECHNER, Jörg-Ulrich, *Stammbücher als kulturhistorische Quellen*, München, 1981.
- Peregrinuslevelek 1711–1750: Külföldön tanuló diákok levelei Teleki Sándornak*, szerk. HOFFMANN Gizella, készült JANKOVICS József irányításával, Szeged, 1980 (Adattár 16–18. századi szellemi mozgalmaink történetéhez, 6).
- SZABÓ Miklós, SZÖGI László, *Erdélyi peregrinusok: Erdélyi diákok európai egyetemeken 1701–1849*, Marosvásárhely, 1998.
- ZOLTAI Lajos, *Fáji Fáy János a könyv- és műgyűjtő, debreceni polgármester*, Debrecen, 1936.

A <http://ppf.mtak.hu> webhelyen bőséges az irodalomjegyzék, fentebb a hivatkozások számát csak a legfontosabbakra korlátoztuk.

Az ifj. Pápai Páriz Ferenc emlékkönyvébe bejegyzők betűrendben

Személy	Hely	Dátum
Anonim	?	?
Aemilius, Robertus (1663–1729), holland lelkész	Leiden	1715. 05. 25.
Ajtai Szabó András (1690–1733), erdélyi orvos	Kolozsvár	1711. 07. 30.
Alberti, Michael (1682–1757), német orvos, professzor	Halle	1714. 07. 28.
Albinus, Bernhard (1653–1721), német orvos, leideni professzor	Leiden	1715. 05. 27.
Albinus, Bernhard Siegfried (1697–1770), német anatómus, leideni professzor	Leiden?	1715. 05. ?
Andala, Ruardus ab (1665–1727), holland filozófus, teológus	Franeker	1719. 09. 17.
Andersch, Samuel (1688 körül –?), lengyel peregrinus, joghallgató	London	1716. 05. 27.
Apafi Mihály, II. (1676–1713), erdélyi fejedelem, emlékiró	Wien	1711. 09. 23.
Bailladoses[?], Johannes Paulus	Regensburg	1725. 11. 14.
Bala Ferenc (1690 körül–1740), erdélyi kereskedő, fordító	London	1720. 08. 21.
Balku Mihály (?–1731 körül), erdélyi nemes	Wien	1711. 09. 22.
Bauer, Michael Theophil (1695 körül–?), német joghallgató	London	1721. 07. 08.
Bernard, Jacques (1658–1718), francia protestáns teológus, leideni professzor	Leiden	1715. 05. 26.
Bethlen Miklós (1642–1716), erdélyi kancellár, író	Wien	1711. 09. 21.
Borosnyai Lukács János (1694–1760), erdélyi református püspök	Leiden	1725. 09. 09.
Bowles, J. (működött 1716), angol könyvtári tisztviselő	Oxford	1716. 05. 12.
Carmichel, P.	London	1718. 08. 29.
Certon, Henri Gabriel (1697–1754), németalföldi vallon lelkész	Leiden	1719. 11. 26.
Cochius, Christian Johann (1688–1749), német református lelkész	London	1717. 10. 02.

Személy	Hely	Dátum
Colbatch, John (1664–1748), angol teológus	Cambridge	1716. 10. 04.
Corthum, Otto Friedrich (1692–1726), német orvos	Leiden	1719. 08. 31.
Covell, John (1638–1722), angol lelkész, utazó	Cambridge	1716. 10. 05.
Csécsi János (1689–1769), sárospataki református tanár, író	Halle	1712. 08. 25.
Cseh Sámuel (működött 1721–1757), erdélyi református lelkész	London	1723. 07. 27.
Csengeri Péter (?–1720), erdélyi református lelkész	Kolozsvár	1711. 08. 12.
Csernátoni Gajdó Dániel (1696–1749), erdélyi református esperes	Leiden	1725. 09. 08.
Csúzi Cseh János (1677 körül –1732), győri református lelkész, orvos	Halle	1712. 10. 20.
Davisson, Emanuel (1692–1743), lengyel orvos	London	1718. 08. 26.
Dawes, William VII, Sir (1671–1724), angol lelkész, York érseke	York	1719. 02. 03.
Elsner, Jakob (1692–1750), német református teológus	Amsterdam	1719. 09. 05.
Enyedi István (1694–?), erdélyi orvos	London	1720. 08. 25.
Euth, Joannes Aegidius (?–1714 után), hágai német orvos	Den Haag	1714. 12. 02.
Fabricius, Franciscus (1663–1738), holland református teológus	Leiden	1719. 11. 27.
Fáy János (1773–1833), debreceni szenátor, polgármester, gyűjtő – <i>posszesszor</i>	Debrecen	(1816–1823?)
Fáy Sámuel (1701 körül–1760), erdélyi református lelkész	Wien	1726. 03. 16.
Franck, Johann	Frankfurt a. M.	1725. 09. 15.
Gullmann, Johann Georg (?–1754), augzburgi lakos, polgármester	London	1721. 07. 02.
Gundelsheimer, Andreas von (1668–1715), német orvos	Berlin	1713. 07. 07.
Gundling, Nicolaus Hieronymus (1671–1729), német jogtudós	Halle	1714. 08. 31.

Személy	Hely	Dátum
Halley, Edmond (1656–1742), angol csillagász, fizikus, matematikus	Oxford	1716. 05. 11.
Hase, Theodor von (1682–1731), német református teológus	Bremen	1714. 09. 22.
Heyden, Johann Huldreich (1662–1727), német református teológus	Halle	1714. 07. 17.
Holdefreund, Christoph Bartholomaeus (működött 1713–1717), német orvos	London	1717. 03. 12.
Honert, Taco Hajo van den (1666–1740), holland református teológus	Leiden	1719. 11. 27.
Horovitz Fülöp (1815–1886), pesti orvos, antikvárius – <i>posszesszor</i>	Budapest	1881. 05. 02.
Hottinger, Johann Jakob (1652–1735), svájci teológus, egyháztörténész	Zürich	1719. 07. 11.
Hudson, John (1662–1719), angol klasszikus filológus	Oxford	1716. 05. 12.
Jablonski, Daniel Ernst (1660–1741), német református teológus, hebraista	Berlin	1711. 11. 16.
Jablonski, Paul Ernst (1693–1757), német orientalista, református teológus	Berlin	1713. 07. 25.
Jessen, Matthias (működött 1721), dán és norvég titkos követ	London	1721. 07. 08.
Jüngst, Gottfried (1665–1726), német református teológus	Bremen	1714. 09. 28.
Kamarási Pál (1693–1735), erdélyi református lelkész	London	1721. 08. 16.
Kaposi Juhász Sámuel (1660–1713), erdélyi református tanár, orientalista	Nagyszében	1711. 07. 05.
Kausai János (működött 1723–1724), magyar peregrinus, teológushallgató	London	1723. 09. 13.
Kempenaer, Jacobus de (1666–1726), holland lelkész	Den Haag	1715. 01. 04.
Kézdivásárhelyi Péter (?–1746), erdélyi református esperes	London	1724. 08. 26.
Kocsi Csergő István (?–1726), magyar peregrinus, református lelkész	London	1722. 09. 22.
Komáromi György (működött 1701–1719), erdélyi orvos, bölcsészdoktor	Leiden	1719. 11. 28.

Személy	Hely	Dátum
Latané, Pierre (1658–1726), francia orvos, németalföldi professzor	Franeker	1719. 09. 19.
Lauffer, Jacob (1688–1734), svájci történetíró, professzor	Bern	1719. 07. 03.
Liebezeit, Georg Sigmund (1689–1739), soproni orvos	Halle	1713. 05. 28.
Limmer, Carl Philipp (működött 1719), német peregrinus	Genf	1719. 06. 19.
Limmer, Johann Conrad (működött 1708– 1719), német peregrinus	Genf	1719. 06. 20.
Maesius, Johann Philipp (1679–1765), német református lelkész	Hamburg	1714. 09. 14.
Malacrida, Elisaeus (1657 körül –1719), svájci református teológus	Bern	1719. 06. 29.
Mastricht, Gerhard von (1639–1721), német református teológus, jogtörténész	Bremen	1714. 09. 26.
Muys, Wyer Gulielmus (1682–1744), holland orvos, professzor	Franeker	1719. 09. 17.
Nádudvari Péter (1670 körül –1726), erdélyi református lelkész	Szászváros	1710. 09. 24.
Nánási Lovász András (?–1750 után), erdélyi református lelkész	London	1723. 07. 27.
Newton, Isaac, Sir (1643–1727), angol matematikus, fizikus	London	1722. 09. 22.
Olenschlager, Johann Conrad	Frankfurt a. M.	1725. 10.
Ostervald, Jean Frédéric (1663–1747), svájci református teológus	Neuchâtel	1719. 06. 26.
Otte, Johann Baptist (1661–1732), svájci református lelkész, hebraista	Baden a. d. Limmat	1719. 07. 07.
Pápai Páriz András (1703–1763), erdélyi orvos	Nagyenyed	1711. 07. 13.
Pápai Páriz Ferenc, id. (1649–1716), erdélyi orvos, tanár, író	Nagyenyed	1711. 07. 13.
Pápai Páriz Ferenc, ifj. (1687–1740), erdélyi orvos – <i>posszessor</i>	(Nagyenyed)	(1707)
Pápai Páriz Imre (1693–1730), erdélyi tanár	Nagyenyed	1711. 07. 13.

Személy	Hely	Dátum
Paravicinus, Vincentius (1648–1726), svájci gimnáziumi tanár	Basel	1719. 07. 15.
Parker, Samuel (1681–1730), angol teológiai író	Oxford	1716. 05. 12.
Partus István (működött 1725), magyar peregrinus	Regensburg	1725. 11. 17.
Patai János (működött 1706–1717), erdélyi református lelkész	Halle	1713. 08. 22.
Pictet, Benedict (1655–1724), svájci református teológus	Genf	1719. 06. 19.
Rettegi György (1718–1786), erdélyi alispán, emlékiró – <i>posszessor</i>	Tiszafüred?	1762
Röell, Herman Alexander (1653–1718), német református teológus, németalföldi professzor	Utrecht	1714. 10. 26.
Rouveroy, Johannes van (1670–1720), holland lelkész	Leiden	1715. 05. 29.
Ruysch, Frederik (1638–1731), holland anatómus, botanikus	Amsterdam	1714. 10. 12.
Schaaf, Karl (1646–1729), német orientalista, németalföldi professzor	Leiden	1719. 08. 31.
Scheurer, Samuel (?–1747), svájci teológus, hebraista	Bern	1719. 08. 04.
Schmidmann, Johann Daniel (1663–1728), német református lelkész	Berlin	1713. 07. 15.?
Scholtz, Johann Friedrich	London	1718. 11. 11.
Schultens, Albert (1686–1750), holland teológus, orientalista	Franeker?	1719. 09. ?
Schvartz, Samuel (működött 1725), gyógyszerészgyakornok	Regensburg	1725. 11. 17.
Sércezi Lőrinc (működött 1708–1712), erdélyi peregrinus, teológushallgató	Halle	1712. 06. 04.
Sitkowski, Krystian (működött 1706–1735), lengyel református lelkész	London	1717. 10. 01.
Smalridge, George (1663–1719), angol lelkész, püspök	Oxford	1719. 02. 01.
Sperlette, Johann (?–1724), német filozófiaprofesszor	Halle	1714. 07. 30.

Személy	Hely	Dátum
Stahl, Georg Ernst (1660–1734), német természettudós, orvos, kémikus	Halle	1714. 06. 23.
Sterky, Jeremias (?–1718), német református lelkész, teológus	Berlin	1713. 08. 17.
Stranover, Tobias (1684–1756), erdélyi szász, angol festő	London	1719. 02. 12.
Superville, Daniel de, jun. (1700–1762), németalföldi református lelkész	Leiden	1719. 11. 25.
Superville, Daniel de, sen. (1657–1728), francia ref. teológus, németalföldi lelkész	Rotterdam	1719. 12. 06.
Szatmárnémethi Sámuel (1658–1717), erdélyi református teológus	Kolozsvár	1711. 08. 12.
Teleki János (1696 körül–1772), erdélyi főúr, főkapitány	Kolozsvár	1711. 07. 30.
Teleki László (1673 körül–1714), erdélyi tanácsúr, főispán	Gernyeszeg	1711. 07. 24.
Teleki Mihály (1700–1745), erdélyi főkormánybiztos tanácsos	Kolozsvár	1711. 07. 30.
Teleki Pál (1677–1731), erdélyi földbirtokos, mecénás	Gernyeszeg	1711. 07. 26.
Teleki Sándor (1679–1754), erdélyi főkormánybiztos tanácsos, mecénás	Gernyeszeg	1711. 08. 01.?
Treviranus, Ludwig Georg (1676–1757), német református teológus	Bremen	1714. 09. 27.
Trey, Auguste de (1683–1756), svájci református lelkész	Bern	1719. 07. 02.
Trimnell, Charles (1663–1723), angol lelkész, püspök	Norwich	1719. 02. 06.
Turretini, Jean Alphonse (1671–1737), svájci református teológus	Genf	1719. 06. 19.
Varga István (működött 1724–1726), magyar peregrinus, jog- és teológushallgató	London	1724. 09. 09.
Veresegyházi Tamás (1643–1716), magyar lelkész, református püspök	Debrecen	1711. 08. 19.
Veszprémi István (1637/38–1713), erdélyi református püspök	Gyulafehérvár	1711. 07. 01.
Vitringa, Campegius, jun. (1693–1723), holland református teológus	Franeker	1719. 09. 18.

Személy	Hely	Dátum
Vitringa, Campegius, sen. (1659–1722), holland református teológus, orientalista	Franecker	1719. 09. 16.
Wake, William (1657–1737), angol teológus, canterburyi érsek	London	1719. 01. 24.
Wettstein, Johann Jakob (1693–1754), svájci református teológus, orientalista	Basel	1719. 07. 15.
Wettstein, Johann Rudolf (működött 1719), svájci református lelkész	Basel	1719. 07. 15.
White, John (működött 1716), oxfordi kollégiumi prokurátor	Oxford	1716
Wilkins, David (1685–1745), német, anglikán lelkész, orientalista	London	1719. 01. 24.